

Ο ΜΙΤΟΣ ΤΗΣ ΑΡΙΑΔΝΗΣ (του Στέλιου Ράμφου) – Σειρά Πολιτική Ηγεσία Επικοινωνία

✘ Όσο η πελατειακή συμπεριφορά θα αποτελή συστημικό δεδομένο, τόσο το κράτος θα μένη παρασιτοφόρο και τυραννικό, έρμαιο της ανομικής ψυχής των πολιτών του. Βιώνουμε την δίνη μιας κρίσεως που κυοφορήθηκε προ πολλού. Την χαρακτηρίζουμε «δημοσιονομική», αλλά ξεπερνά τις λογιστικές συν δηλώσεις του όρου και παραπέμπει στις σχέσεις του Ρωμηού με το κράτος, για να καταλήξει στην νοοτροπία η οποία τις καθορίζει. Υπ' αυτή την έννοια το πρόβλημα πάυει να είναι κυρίως τεχνικό και οι εντεταλμένοι να το επιλύσουν φαίνονται μάλλον ανήμποροι να καταστείλουν αταβισμούς αιώνων επανερχόμενους ανεξέλεγκτα σαν νευρωτικό σύμπτωμα. **Πρέπει να συναιρέσουν την σκέψη με την πολιτική, που βρίσκονται στον τόπο μας συνήθως σε διάσταση.** Τα τελευταία μάλιστα χρόνια αυτόματοι πιλότοι καθορίζουν τη διαδρομή και αντί δράματος επικρατούν οι διαδικασίες, στηριζόμενες στην «αυθεντία» των ψευδαισθήσεων της λαϊκής δημοκρατίας των εικόνων.

Σκοπός δεν είναι οι διανοούμενοι να κατευθύνουν τους πολιτικούς αλλά να τους υποδείξουν την βιωματική διάσταση των εννοιών που χρησιμοποιούν, χωρίς η καθημερινότητα να γίνεται άλλοθι για την απουσία οράματος. Ο ελλείπων τούτος κρίκος του ζητήματος μας δίνει το νήμα της σκέψεως, εφ' όσον οι έννοιες της πολιτικής δεν μπορεί να παραμένουν γενικά σχήματα στα οποία οι πολίτες χάνουν τον εαυτό τους, για να τον συναντήσουν απρόσωπα στα δημοσκοπικά ευρήματα. Όποιος έχει την δυνατότητα να κάνη την αναγωγή, αντί να εξαντλήται στον «ρεαλισμό» των μικροϋπολογισμών θα σχεδιάζη το μέλλον και η κοινωνία δεν θα χάνη τον χρόνο αποφεύγοντας την ιστορικότητα. Θα σμιλεύη μιαν υπεύθυνη ατομικότητα με αυτοπεποίθησι και αξιοπιστία στο σύγχρονο παγκόσμιο περιβάλλον.

Κάθε εθνικό κράτος αποτελεί υλικό και πολιτισμικό μέγεθος, ενώ το σημερινό οικονομικό και επικοινωνιακό πλανητικό σύστημα δεν έχει διαμορφώσει ακόμη την πολιτισμική φυσιογνωμία του. Κάτι τέτοιο είναι θέμα χρόνου να συμβή και οι πολιτικές ηγεσίες χωρών όπως η Ελλάδα οφείλουν να προετοιμάζουν τις κοινωνίες τους για να γίνουν ενεργοί «πολίτες» μιας με τα εθνικής κοινότητας. Να σπάσουν τις αναξιοκρατικές γραφείο κρατικές δομές και τις ιδεολογικές αγκυλώσεις, να ανοίξουν τα κοινωνικά στεγανά, να προχωρήσουν σε ποιοτικές εκπαιδευτικές μεταρρυθμίσεις, να διεκδικήσουν περιφερειακούς ρόλους (π.χ. γέφυρας μεταξύ της Ευρώπης, του αραβικού και του σλαβικού κόσμου).

ΛΟΓΟΣ ENANTION ΑΙΣΘΗΜΑΤΟΣ

Σε κοινωνίες σαν την ελληνική, όπου οι άνθρωποι παίρνουν τα όνειρά τους για πραγματικότητα, προνομιακό πεδίο συναντήσεως της σκέψεως με την πολιτική είναι η δημιουργική διασταύρωσι του λόγου και του αισθήματος στην βιωματική μεταγραφή των ζητημάτων που θέτουμε με πολιτικούς όρους. Αντιμαχόμενο τον λόγο, το αίσθημα υποκινεί ενθουσιασμούς που γρήγορα εξανεμίζονται καθώς αφή νουν πίσω τους επιθυμίες άπρακτες και αμφιθυμίες τραυματικές, οι οποίες ματώνουν την καρδιά σαν άγριο παρά πονο. Αυτό το παράπονο μας κρατεί απροσάρμοστους ή ανήμπορους και μας παίρνει τον εαυτό σαν σκοτεινό ασυνείδητο. Επί αιώνες ξενιτευόμαστε για να βρούμε την τύχη μας, δηλαδή τον χαμένο εντός μας εαυτό· εξ αιτίας του ελλείμματός του καρκινοβατούμε ακόμη και σήμερα στο προνεωτερικό καθεστώς ενός αγκυλωμένου τρόπου υπάρξεως που κόβει τα φτερά των ανθρώπων και ακυρώνει το νόημα. Κρίσι θα πει: Απώλεια του ορίζοντα νοήματος, της πίστεως στις δυνάμεις μας και της ευθύνης μας ως πολιτών. Σκοπός κάθε πολιτικής η οποία σέβεται τον εαυτό της είναι να μεταγγίζη νόημα στο αίσθημα, να προσφέρει αναγεννητικά στο βάθος του το ύψος μιας νέας μορφής. Σχεδόν διακόσια χρόνια τώρα, διάστημα ούτε λίγο ούτε πολύ, παιδευόμαστε σαν Σίσυφοι να ανεβάσουμε τον εαυτό μας σε σημείο χωρίς επιστροφή κι εκείνος την κρίσιμη ώρα

ξεφεύγει από τα χέρια μας για να κατακυβηθή πίσω. Το 21 θα ολοκληρωθή μόνο όταν κρατηθούμε εν τέλει επάνω. Ζούμε στην σκιά μιας μεγάλης παραδόσεως που επιβεβαιώνεται ως απολογητική κλειστής πίστεως και δεν έχει τρόπο να χωρέση τα κριτικά ανοίγματα των ερωτημάτων.

Η αλήθεια της είναι εξ αποκαλύψεως και καθορίζει από το βάθος της αυθεντίας της πλήθος συλλογικών και ατομικών επιλογών, οπότε αλλού βλέπει το αίσθημα και αλλού στρέφεται η σκέψι. Η πίεσι του ομαδικού πνεύματος στην ατομική ψυχική ζωή μάς κάνει να επιζητούμε σθεναρά την ασφάλεια της οικογένειας και να φερνώμαστε σαν μικρά παιδιά, χωρίς όμως την φυσική τους αθωότητα. Η εικόνα της οικογένειας αναπαράγεται μέσα μας και ενεργεί συμβολικά σε ένα χρόνο απολύτου παρόντος, με όρους χατηρικής ικανοποιήσεως κάθε είδους απαιτήσεων. Παραβλέπουμε την ασυμφωνία των επιθυμιών και αγνοούμε ότι δεν φέρνουν ευτυχία οι απολαύσεις αλλά η αυτοπραγμάτωσι. Από την τελευταία θα εξαρτηθή και η κοινωνική μας ενηλικίωσι, η επούλωσι των πληγών τις οποίες μας προκα λεί μια κληροδοτημένη από τον Μεσαίωνα πεισματική ανιστορικότητα. Δεν γίνεται να χαράξουμε διέξοδη προοπτική αν δεν δημιουργήσωμε ελεύθερη σχέση με το παρελθόν και με την νοοτροπία που διαμορφώνει την συμπεριφορά μας. Να συνειδητοποιήσωμε ότι άλλο είναι να έχης ιστορία και άλλο να μετέχης ενεργά στην ιστορικότητα.

Ο παιδισμός δηλώνει ανώριμη αντιφατική προσωπικότητα. Είμαστε εθνικιστές, αλλά φοροδιαφεύγουμε ακατάσχετα, όπως καίμε τα δάση για να χτίσωμε ένα προικώο αυθαίρετο, ενώ μετατρέπουμε το ίδιο το κράτος σε κομματικό φέουδο και αντί να το σεβώμαστε ως πολιτικό εγγυητή της κοινωνικής συνοχής, το εκθέτουμε στη δηλητηριώδη επίδρασι της πολιτικής αντιζηλίας, αφού η νομή της εξουσίας δεν προσφέρει στο σύνολο αλλά μας προσφέρει τουλάχιστον υπαρξιακή αυτοβεβαίωσι. Υπό τέτοιους όρους πώς το κράτος να είναι σημείο αναφοράς των επί μέρους ατόμων και να τους δίνη πολιτική ταυτότητα; Όσο τα κόμματα θα νέμονται και θα απολαμβάνουν την εξουσία αντί να υπηρετούν την κοινωνία, οι προϋποθέσεις διαπλάσεως ωρίμων πολιτών και

ιδρύσεως λειτουργικών θεσμών θα ακυρώνονται, η ζωή, ο κόσμος, το σπίτι, το σχολείο, η δουλειά, ο πόνος, η χαρά, ο θάνατος θα αντλούν το νόημά τους από παρωχημένα σύμβολα και η ειδωλολατρία του παρελθόντος θα καθαγιάζεται εις βάρος της αυτοσυνειδησίας και της αυτενεργείας των πολιτών. Το έλλειμμα της αυτοσυνειδησίας εμποδίζει να αναλάβουμε με θέλησι και όραμα την κοινή μοίρα, να μην υφιστάμεθα παθητικά το γίγνεσθαι και να ανοίξουμε δημιουργικά το μέλλον.

ΟΜΑΔΙΚΗ ΑΛΗΘΕΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΙ

Στα πλαίσια της υπερβολής του συναισθήματος, το έλλειμμα του λόγου μάς κάνει να παίρνουμε το μέρος για όλον και να επιχειρούμε πολλά χωρίς να επιμένωμε κάπου, λες και η συνείδησί μας είναι πίσος Δαναΐδων. Στο εσωτερικό μας σκόρπισμα αδυνατούμε να συνδέσουμε την προσοχή με την μνήμη και να ζητήσουμε έτσι την αλήθεια σε ένα νέο νόημα. Μένουμε κολλημένοι στην δεμένη ομαδική πεποίθησι, που αντίθετα προς την κριτική σκέψι αποστρέφεται τόσο την αυτοπαρατήρησι όσο και την αυτοκατανόησι. Η κλειστή πίστι αρκείται και εξαντλείται στην παπαγαλική επανάληψι. Ματαίως θα προσπαθούμε να βελτιώσουμε τους οικονομικούς δείκτες, εφ' όσον ο κατατρεγμός της σκέψεως από το αίσθημα θα αφήνη ασυμμάζευτο το εσωτερικό μας έλλειμμα, αν δεν το πολλαπλασιάζη επ' άπειρον για να το συγκαλύψη με «δημιουργική» εκπαιδευτική λογιστική, η οποία καταργεί τα πλέον στοιχειώδη βαθμολογικά κριτήρια και επιβραβεύει τα μηδενικά.

Χωρίς ενεργό υποκείμενο και πλατύτερο νόημα, κυριαρχεί στην ζωή και στην πολιτική η λογική των μηχανικών αντιμετώπισεων, εν αγνοία ότι βαθύτερες συνέπειες παράγει ο τρόπος υπάρξεως των ανθρώπων και όχι οι συσχετισμοί δυνάμεων. Η λογική της ζωής διαμορφώνει την λογική των μέσων και των επιλογών, η δε σκέψι υποδεικνύει στην πολιτική με ποιον τρόπο. Η εμμονή στις διαδικασίες αντικαθιστά τους ουσιαστικούς στόχους με δευτερεύοντες, των οποίων η επίτευξι χειροτερεύει αντί να βελτιώνη τα πράγματα. Η διαδικασία καθ' εαυτήν, όπως

ξέρουμε, έχει ως άμεσο αποτέλεσμα την οργάνωσι του ελάσσονος. Όταν το αντικείμενο δεν φωτίζεται από το νόημα και η μηχανική επιδίωξι γίνεται τελικός σκοπός, η διαδικασία ανάγεται σε αυταξία και η διαχείρισί της καταντά επικοινωνιακή αγυρτεία.

Σε ένα κόσμο όπου η πραγματικότητα θυσιάζεται συχνά στις εικόνες της, οι εικόνες συνυφαίνονται με τις προσδοκίες των ανθρώπων προσφέροντάς τους σημεία αναφοράς για τις έννοιες του καλού και του κακού, διεγερτικά αισθημάτων ασφαλείας και ανασφαλείας και κάποτε την ανεξέλεγκτη δίψα μιας «τελικής λύσεως». Στην περίπτωσι αυτή ο πολιτικός συμβολισμός διαχωρίζει την αλήθεια από τα ερωτήματα και υποδαυλίζει την μυστικοπάθεια, οπότε οι άνθρωποι μαζί με την κριτική διάθεσι χάνουν τον αυτοσεβασμό και το θάρρος τους. Ο φόβος κάνει ανήλικο τον άνθρωπο και ευνοεί κλίμα κοινωνικής υποταγής εναλλασσόμενης με απολυτρωτικά ξεσπάσματα. Αφ ης στιγμής η εικόνα μπορούσε να πάρη την θέση της πραγματικότητος, η πολιτική ήταν σχετικά εύκολο να μετατραπή σε ηλεκτρονικό παιχνίδι, να υποχωρήση μπροστά στον μικροϋπολογισμό και το θάρρος να νικηθή από το πολιτικό κόστος. Όμως με βαρύ τίμημα, καθώς ο φοβικός μέσος άνθρωπος συμμαχεί και ως ηγέτης με το ένστικτο και πέφτει όσο πιο χαμηλά γίνεται, αφού δεν τον ενδιαφέρει να ζήση στο ύψος του αλλά να επιβιώνη. Αντίθετα, όσο μια κοινωνία σέβεται την ανθρώπινη λογική και την αξιοπρέπεια τόσο μειώνει τα φοβικά, φυσικά ή μεταφυσικά, συναισθήματα και ωριμάζει. Πάνω από την όποια πρακτική αποτελεσματικότητα, ο συσχετισμός σκέψεως και πολιτικής έχει ηθική σημασία.

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΚΟΣΤΟΣ ΚΑΙ ΠΕΛΑΤΕΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Η ατολμία πάει με την αναβλητικότητα και οι δυο τους ματαιώνουν την πρόβλεψη. Προβλέπει ο πολιτικός που έχει το κουράγιο να κοιτάζη πέρα από τη μύτη του κι από τον εαυτό του. Όποιος βαδίζει στις βεβαιότητες της πεπατημένης εικάζει ίσως, αλλά δεν προβλέπει. Τα γεγονότα τον προλαβαίνουν διαρκώς και ως θύμα ιστορικού αναχρονισμού ο ίδιος δεν μπορεί να επηρεάση

την πορεία των πραγμάτων. Θεωρεί ότι ισχύει κάτι που πια δεν υφίσταται και ότι ανήκει στο παρελθόν κάτι που είναι παρόν, οπότε αναγνωρίζει στο ανυπόστατο την όψη του κατεπείγοντος και σ' αυτό που πατά με τα πόδια του τον χαρακτήρα του απολεσθέντος. Έτσι νιώθει ανασφαλής και μετέωρος, εάν πρέπει να κινηθεί στην γραμμή του ορίζοντα, και ασφαλής με τις διαδικασίες. Διαδικασίες και όραμα είναι αντιστρό φως ανάλογα, καθώς οι πρώτες υπη ρετούν την χειροπιαστή αμεσότητα, ενώ στο δεύτερο η σκοπιμότητα της ματιάς προηγείται της θεάσεως. Η άμεση επέμβαση κάνει τον πολιτικό ένα «δικό μας άνθρωπο», που επάνω του στηρίζεται το πελατειακό σύστημα.

Πελατειακό σύστημα οικοδομούν οι ψηφοθηρικές πρακτικές εξυπηρέτησεως επί μέρους συμφερόντων εις βάρος της ισότητας των πολιτών και της κοινωνικής αρμονίας. Εδώ επικρατεί η λογική της φυσικής ωφέλειας και μαζί της το φυσικό άτομο, ενώ ο πολιτικός βίος ευτελίζεται καθώς το υποκείμενο που τον εγγυάται απωθείται στο περιθώριο μαζί με τους περιοριστικούς θεσμούς της παντοδυναμίας του κράτους και του αδωσίλογου των λειτουργών του. Σε μια τέτοια συνθήκη οι πολιτικές νοοτροπίες ιδιοποιούνται τα προνόμια του Δημοσίου, υπονομεύουν εκ θεμελίων τον κρατικό εκσυγχρονισμό και προκαλούν αλυσίδα κρίσεων. Όσο η πελατειακή συμπεριφορά θα αποτελέσει συστημικό δεδομένο, τόσο το κράτος θα μένει παρασιτοφόρο και τυραννικό, συνεργός και έρμαιο της ανομικής ψυχής των πολιτών του.

Στον σύγχρονο κόσμο οι παραδόσιμες μορφές της ζωής χάνουν σταδιακά το νόημά τους και οι πολιτικοί χρειάζονται την συνδρομή μιας στιβαρής εκπαιδευτικής στρατηγικής και επαρκούς πνευματικής ηγεσίας για να καλύψουν το κενό. Στην δική μας περίπτωσι θα μπορούσαν να διδαχθούν κατ' εξοχήν από το ναυάγιο της Μεταπολιτεύσεως. Παρά την δημοκρατική διαδοχή της στρατιωτικής δικτατορίας, η Ελλάδα εξακολούθησε να πορεύεται αυτοκαταστροφικά, για να καταντήσει σε ό,τι σήμερα βιώνουμε. Τα πολιτικά ιδεολογήματα και η αφροσύνη των ανταγωνισμών αποξενώνουν την πολιτική από τον κοινό νου, ο οποίος διαβεβαιώνει πως όσοι εμμένουν τυφλά στην νομή και κατοχή

απλώς της εξουσίας θωπεύοντας ψηφοθηρικά τα οικογενειακά, τοπικά και συντεχνιακά λαϊκά αντανakλαστικά, δεν βλέπουν το χάος που ανοίγεται κάτω από τα πόδια τους και δεν αποκλείεται κάποια στιγμή να τους καταπιή μετά των ομοφύλων. Εννοείται, όσο θα κυριαρχούν οι αρχαϊκές δομές κοινωνικής συνοχής, θα δυσκολευόμαστε να σαφηνίσουμε τους πραγματικούς λόγους της παρακμής και να αντιδράσουμε.

ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Με μια φράση: Το ασυναίρετο λόγου και αισθήματος, η δεξίωση νέων μορφών πολιτειακής συντάξεως και καθημερινής ζωής με όρους της ανιστορικής μας παραδόσεως συνιστούν την βαθύτερη αιτία της εθνικής μας αρρώστειας. Αφημένη στον «πατριωτισμό των Ελλήνων» η δημοκρατία μας γίνε ται ευάλωτη χωρίς υψίστη πρόνοια για την πνευματική ετοιμότητα των πολιτών να σηκώσουν το βάρος των απαιτήσεών της. Η εγκαταλελειμμένη από το κράτος στην τύχη της και ατάσθαλα εκσυγχρονιζόμενη κοινωνία εμπιστεύεται τους παλαιούς συνεκτικούς δεσμούς ελλείψει εσωτερικώτερων, υπό τε η εξατομίκευσι διατηρεί σε ικανό βαθμό την προνεωτερική φυσικότητα και αδυνατεί να καλύψη συνολικά την σφαίρα των αξιών.

Έτσι προκαλούνται διαλυτικά φαινόμενα πολυαρχίας και αναρχίας, που υποθάλπουν με την σειρά τους αυθαιρεσία, διαπλοκή και δια φθορά εις βάρος μιας αλληλεγγύης και συνεργασίας εδραιωμένων στην κοινωνική ευθύνη των πολιτών. Η δημοκρατία αναπνέει στον δημοκρατικό πολιτισμό, τον οποίο διέγραψε από τις επιδιώξεις της η Μεταπολίτευσι. Τον θεώρησε δεδομένο και τον ταύτισε αυτονόητα με το νομικό καθεστώς των δικαιωμάτων, αγνοώντας ότι πρόκειται για την συνείδησι των υποχρεώσεων. Το κράτος εγγυάται ελευθερία και αξιοπρέπεια, δεν θεσπίζει δικαίωμα στην ευτυχία.

Είναι επιτακτική ανάγκη να σκεφθούμε πολύ σοβαρά την παιδεία. Σκοπός της παιδείας είναι να κάνη πνευματικό πολιτισμό τις μορφές της ιστορικότητας, που στην εποχή μας παίρνουν διαστάσεις υπερβατικού λόγου. Σ□ αυτή την προοπτική

το ανοιχτό και στέρεο σκεπτικό με κριτήρια την ποιότητα και το δίκαιο, αναδεικνύεται αξιακή παράμετρος της κοινωνικής συνοχής και ευθύνης. Βέβαια ο πολιτισμός βηματίζει πολύ πιο αργά από τις θεσμικές ρυθμίσεις και απαιτεί επίμονη συλλογική προσπάθεια, ώστε τα θεωρητικά πρότυπα να μετασχηματισθούν σε καθημερινά αντανακλαστικά, κυρίως όταν η ατομική σύγχρονη τάση του δεν βρίσκει πρόσφορο έδαφος σε ένα παραδόσιμο ομαδισμό σαν τον δικό μας. Ωστόσο η ίδια η κατεύθυνση δεν παύει να διαμορφώνει κλίμα και να υποβάλλει συμπεριφορές.

Χωρίς ισορροπία λόγου και αισθήματος, ατόμου και ομάδος, η σκέψη και η πολιτική δεν θα διασταυρώνονται και ο τόπος θα ρημάζει σ' αυτό τον διχασμό. Οσο θα επικρατή το συναίσθημα οι άνθρωποι θα εξαρτώνται από το βλέμμα των άλλων, θα υποτάσσουν την σκέψη τους στην εικόνα τους και θα ζητούν στις επιθυμίες τους ένα σκιώδη εαυτό, που θα παίρνουν για πρόσωπο. Αλλά ότι κοιταζόμαστε δεν μας κάνει οπωσδήποτε πρόσωπα, αφού τα ζώα εξ ίσου κοιτάζονται και σχετίζονται. Μας κάνει πρόσωπα η δυνατότητα να είμαστε υποκείμενα ελεύθερα και ικανά να δίνουμε μεταφυσική σημασία στο ανάμεσά μας κοίταγμα. Η παιδεία μιας δημοκρατικής πολιτείας αυτή την δυνατότητα μπορεί να εγγυηθή και μαζί ένα πολιτισμό ο οποίος να διαπλάθει το ήθος του αυτοσεβασμού και της εμπιστοσύνης στους ανθρώπους.

Στέλιος Ράμφος, συγγραφέας

Πηγή: Βήμα Ιδεών, Τεύχος 02/10/2010

(Φωτό: wikimedia)